

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Željka Crnojević

DJEČJE PRIREDBE I EKOLOŠKI ODGOJ U DJEČJEM VRTIĆU

ZAVRŠNI RAD

Slavonski Brod, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Sveučilišni preddiplomski studij ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

DJEČJE PRIREDBE I EKOLOŠKI ODGOJ U DJEČJEM VRTIĆU

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Ekološki odgoj u dječjem vrtiću

Mentor: Irella Bogut, izv. prof. dr. sc.

Sumentor: Ana Popović, mag. musicol., str. sur.

Student: Željka Crnojević

Matični broj: 0807990317225

Slavonski Brod

Lipanj, 2018.

Sadržaj

SAŽETAK.....	2
SUMMARY	2
UVOD	3
EKOLOGIJA I OKOLIŠ.....	4
Općenito o ekologiji i okolišu	4
Međusobni odnosi ekologije i zaštite okoliša	6
Ekološka pismenost.....	6
DIJETE I OKOLIŠ.....	8
Ekološki odgoj od najranije dobi	8
Ekološki odgoj u dječjem vrtiću.....	8
Eko škole	10
DJEČJE PREDSTAVE I PRIREDBE.....	13
Definiranje pojmova predstava i priredba	13
Mješovite školske predstave - priredbe	13
Recitacije	15
Dramski izraz	15
Glazbeni izraz.....	18
„EKOLOŠKA PRIČA“	22
ZAKLJUČAK	28
LITERATURA.....	29
PRILOZI.....	31

SAŽETAK

Predmet ovog rada jest ukazati na dobrobit i važnost dramske i glazbene umjetnosti s temom ekološkog odgoja u dječjim vrtićima te potaknuti odgojitelje na podizanje dječje eko svijesti kroz priredbe s ekološkom tematikom kao jednostavan, djeci zanimljiv, koristan i poučan način. Pretražujući literaturu možemo primjetiti kako je, na žalost, jako malo stručnih i znanstvenih radova o dječjim priredbama. Također, bilo bi dobro da dječjih igrokaza s ekološkom tematikom, kao i igrokaza općenito ima više. U radu je kratki pregled literature o ekologiji općenito, ekološkom odgoju u dječjim vrtićima te o dječjim priredbama, a u drugom dijelu rada prikaz vlastitog iskustva sudjelovanja u organizaciji (uvježbavanju i izradi kostima) i provedbi dječjeg igrokaza s ekološkom tematikom te prijedlozi još nekih varijacija izvedbi istih.

Ključne riječi: dječje dramsko stvaralaštvo, glazba, ekologija, igrokaz, recikliranje

SUMMARY

The subject of this paper is to point to the benefits and importance of dramatic and musical art with the theme of ecological education in kindergartens and to encourage educators to raise eco-consciousness through ecological events as a simple, interesting, useful and educational way for children. Looking at the literature, we can notice how unfortunately there are very few professional and scientific papers on children's shows and performances. In addition, it would be good to have more of children's plays with ecological theme as well as game plays in general. The paper presents a brief overview of ecology literature in general, ecological education in kindergartens and children's shows, and the second part of the paper presents my own experience of participating in organization (training and making costumes) and implementation of children's play with ecological theme and suggestions of some variations.

Key words: children's dramatic creativity, music, ecology, play, recycling

UVOD

Važnost podizanja ekološke svijesti, posebno kod djece predškolske dobi, je velika. Postoje razni kreativni, poučni, djeci bliski načini za približavanje problematike zagađenja okoliša i očuvanja istoga djeci. Jedan od njih je kroz dječje priredbe, na kojima djeca uprizoruju različite igrokaze, pjevaju pjesmice, recitiraju pjesme, prikazuju različite dječje igre za koje se marljivo pripremaju tjednima sa svojim odgojiteljima, ali i roditeljima. Uvježbavajući za priredbe djeca razvijaju maštu, koncentraciju, dugoročno pamćenje, obogaćuju riječnik te se uče pravilno izražavati. Djeca iz mješovite skupine „Patkice“ iz Dječjeg vrtića „Radost“ Novska uprizorili su igrokaz „Ekološka priča“ iz zbirke igrokaza „Maštarije: igrokazi za djecu od 3 do 13 godina“, autorice Sanje Seferović – Bosak, na završnoj priredbi 2017. godine. Obzirom da sam radila kao asistent djetetu s posebnim potrebama u toj skupini, sudjelovala sam u pripremi kostima i prilikom uvježbavanja za priredbu. Kroz fotografije i opise približit ću proces nastanka predstave i cijele scenografije i kostimografije. Igrokaz je pozitivno utjecao na podizanje dječje ekološke svijesti, radosno su sudjelovali u njemu, veselili su se što sudjeluju u izradi kostima koji su u potpunosti nastali recikliranjem. Dio izrade kostima je odrađen kroz radionicu s roditeljima. Smatram da su odgojitelji ovim igrokazom napravili divan posao, što se vidjelo na ponosnim i ozarenim licima djece dok su nosili svoje kostime i dok su glumili i pjevali na sceni, kao i publike koja je bila oduševljena.

EKOLOGIJA I OKOLIŠ

Općenito o ekologiji i okolišu

Najveći utjecaj na glavne fizičke karakteristike Zemlje ima biosfera. Biosfera je dio atmosfere i dio je fizičkog svijeta kojem život opstaje zahvaljujući razvoju živih organizama. Neživi dijelovi i živi organizmi se nalaze u interakciji i međusobno su ovisni. Za sve procese unutar biosfere bitan je kontinuirani tijek energije na planeti vežući okoliš preko fizičkog svijeta, litosfere, atmosfere i hidrosfere. Također, na okoliš utječu sve socijalne grupe na Zemlji: narodi, nacije, obitelji. Oni žive zajedno i rade te proizvode proizvode od kojih su neki konstruktivni, a neki destruktivni za okoliš.

Znanost o odnosima između okoliša i organizama je ekologija. (Udovčić, 2009)

„...najprihvatljivijom i sveobuhvatnom čini se definicija ekologije kao multidisciplinarne znanosti koja se bavi istraživanjem međusobnih veza, odnosa i utjecaja žive i nežive prirode, a o tim odnosima ovisi održavanje jedinki i populacija vrsta, kao i njihovih zajednica u prirodi, njihova raspodjela i gustoća na pojedinim dijelovima staništa te način života pod određenim uvjetima u okolišu.“ (Herceg, 2013: 9)

Einstein je ovako definirao okoliš: „Okoliš je sve što nisam ja.“ Što znači da je okoliš „cjelokupni prirodni sustav o kojem ovisi čovjek, zrak koji udiše, zemlja koja ga hrani, rijeke i jezera koja daju vodu, mora koja daju hranu i vodu, te atmosfera oko planete koja omogućava život na planeti.“ (Udovčić, 2009: 95-96)

Prema Herceg, „okoliš je cjelina koju čovjek vidi kroz svoje specifično, antropogeno stajalište i koju čine okružujući mediji (atmosfera, voda, zemlja, geografsko mjesto, klima itd.) kao i svi drugi živi organizmi (biljni i životinjski).“ (von Uexküll, 1909 prema Herceg, 2009: 11)

Okoliš je kombinacija vanjskih uvjeta koji utječu na organizme, njihov rast i razvoj. Organizam najvišeg stupnja razvoja – čovjek, svojim postojanjem djeluje na okoliš i mijenja ga.

Odavno je postojala čovjekova zabrinutost za onečišćenje i propadanje okoliša. Postojale su predodžbe o bolestima uvjetovanim okolišem koje su bile prihvaćene daleko šire nego danas. Industrijskom revolucijom tj. naglim rastom tvornica i stvaranjem velikog broja gradova što je dovelo do onečišćenja zraka, vode, stvaranja buke i otpada te mijenjanja izgleda okoliša ponovno se budi ljudska zabrinutost.

Svojom aktivnošću, čovjek je odlučujući čimbenik u mijenjanju okoliša. Ta aktivnost je povezana sa zadovoljenjem potreba i vladanjem ljudi kao potrošača, što uz određeni način života opterećuje prostor na Zemljinoj površini. Vrlo visoka razina industrijskih aktivnosti i visok životni standard za dio stanovništva, u uvjetima tehnološke revolucije, imali su jako velik utjecaj na okoliš.

Sve u rasponu od onoga što smeta čovjeku do onoga što ga ubija je onečišćenje. Što znači da neke tvari (npr. sredstva za zaštitu ili liječenje) u jednoj situaciji su spasitelj života, dok u drugoj mogu ubiti čovjeka. Onečišćenje okoliša nastaje onečišćenjem vode, zemlje, zraka, stvaranjem buke te mijenjanjem izgleda okoliša. Sva onečišćenja okoliša imaju posredno i neposredno utjecaj na čovjeka te na floru i faunu.

Sposobnost Zemlje da stvara i obnavlja život dovedena je po prvi put u pitanje. Čovjek je dosegao granice vlastitog opstanka koristeći bogatstva i izvore koje mu pruža priroda. Okoliš planeta Zemlje se ubrzano mijenja pod utjecajem ljudskih aktivnosti. Čovjek je preoblikovao gotovo sav okoliš kako bi zadovoljio svoje potrebe. Kako bismo očuvali i zaštitili okoliš i prirodu, poboljšali kakvoću i zdravlje života na Zemlji na međunarodnoj je razini prihvaćen dogovor da gospodarski rast mora biti ekološki održiv.

Sve većim zagađenjem vode i zraka, većom količinom pesticida i dodataka u hrani, sve većom količinom nerazgradivog otpada, sječom šuma, povećanjem buke, neodgovornim trošenjem prirodnih dobara ljudsko društvo uništava sve što se milijunima godina stvaralo organskom revolucijom. Ako se taj proces ne zaustavi, ljudi se neće moći dugo održati kao vrsta sposobna na život. Potrebno je da čovjek poduzme radikalne mjere za očuvanje okoliša. Te mjere podrazumijevaju nove tehnologije, koje moraju biti prilagođene ekološkim zahtjevima, i promjenama u shvaćanju čovjeka potrebi i mogućnostima življenja svih ljudi na našem planetu. Čovjek treba dozirati potrebu iskorištavanja prirodnih resursa i onečišćenja u toj mjeri da se ne bi spriječio daljnji gospodarski rast, ali ni da ekološki poremećaji uspore ili zaustave taj rast. (Udovčić, 2009)

„Iz svega toga bi se dalo zaključiti da je civilizacijski napredak donio korist za čovječanstvo s jedne strane, dok bi s druge strane taj napredak kroz onečišćenje okoliša mogao uništiti samu civilizaciju. Međutim, visoka razina kulturnog, znanstvenog i tehnološkog razvoja mora poslužiti kao temelj za razuman i skladan odnos između čovjeka i okoliša.“ (Udovčić, 2009:

Međusobni odnosi ekologije i zaštite okoliša

Ekologija nije isto što i zaštita okoliša, niti su prethodna dva pojma sinonimi za zaštitu prirode, kao što se često koriste. Ekologija je znanost koja proučava odnos između nežive tvari i živih bića u svom okruženju. Ona je interdisciplinarna znanost koja proučava međusobnu povezanost onečišćenja, ljudske populacije i prirodnih resursa. Tehničke mjere i nastojanja očuvanja zdravog i prirodnog okoliša nazivamo zaštitom okoliša i prirode te ih je pogrešno poistovjećivati s ekologijom. Znanost o okolišu i ekologija daju nam važne informacije o prirodi pomoću kojih praktičari zaštite prirode i zaštite okoliša planiraju i provode različite aktivnosti i mjere kako bi što bolje zaštitili okoliš zbog zdravstvenog i gospodarskog interesa čovjeka te kako bi zaštitili prirodu i prirodne krajobrazne po ekološkim zakonitostima i potrebama društva.

ZAŠTITA PRIRODE ≠ ZAŠTITA OKOLIŠA ≠ EKOLOGIJA (Herceg, 2013)

Ekološka pismenost

„Osoba je funkcionalno pismena ako se može uključiti u sve aktivnosti u kojima je pismenost potrebna za efektivno funkcioniranje njezine grupe i zajednice te kako bi joj omogućila da se nastavi služiti čitanjem, pisanjem i računanjem za svoj vlastiti razvoj i razvoj zajednice.“ (UNESCO, 2006 prema Jukić, 2011:273)

U skladu s znanstvenim, društvenim i tehnološkim promjenama se mijenja i pojam pismenosti. Nove pismenosti suvremenog svijeta su: informatička, medijska, tehnologijska, tehnička te prirodnoznanstvena i ekološka. (Capra, 2005 prema Jukić, 2011)

Capra (2005) ekološku pismenost definira kao sposobnost sustava mišljenja, te alternativu zapadnjačkoj metodi proučavanja materije. Ona je sposobnost razumijevanja sustava u prirodi koji omogućuju život na Zemlji, načina organiziranja ekosustava, upotreba tih znanja za stvaranje održivog društva. Ekološka pismenost kombinira sustavno razmišljanje, održivost, holizam i kompleksnost. Ona objedinjuje ekologiju i znanost s razvojem vrednovanja i vrijednosti prirode i uloge čovjeka u njoj. (Bahor, 2009 prema Jukić, 2011)

„Dakle, ekološki pismena osoba mora imati znanje i volju za razumijevanjem međuovisnosti čovjeka i prirode, ali i praktičnu sposobnost rješavanja problema zaštite okoliša. Mora posjedovati osnovna znanja iz područja znanosti i tehnologije; razumjeti uzroke nastanka

ekoloških i socijalnih kriza u sredini u kojoj živi; razumjeti vrijednosnu osnovu na kojoj počiva moderna civilizacija...

...shvatiti zašto su i kada su ljudi postali destruktivni; osvjestiti kako društvene strukture, religija, znanost, politika, tehnologija, kultura... utječu na postojeći status quo; biti svjestan postojanja ekološke i socijalne krize, utjecaja globalizacijskih procesa...“ (Jukić, 2011: 274)

U Hrvatskoj imamo bogatu tradiciju ekološke pismenosti, no naraštajima zanemarujemo tradicijska znanja. Obično im se vraćamo u smislu folkolora na raznim priredbama i u medijskoj promidžbi npr. „ekološka prehrana“ ili „ekološka proizvodnja“. (Cifrić, 2009 prema Jukić, 2011)

DIJETE I OKOLIŠ

Ekološki odgoj od najranije dobi

Odgoj za okoliš je jedno od osnovnih područja za društveni razvitak. Iako smo još uvijek nezadovoljni, ipak su se postigli određeni rezultati na ovom području (Uzelac i Starčević,1999).

Od najranijih dana dijete istražuje svijet promatranjem, te ostalim osjetilima: njuha, dodira, okusa i sluha. Djeca uče po modelu, stoga je njihova ekološka svijest razvijena onoliko koliko i u odraslih koji ih okružuju.

„Glede toga da predškolska dob omogućuje najučinkovitije usvajanje znanja, poželjno je da svaki odgajatelj u cilju razvoja ekološke svijesti kod djece provodi svoj utjecaj preko ekoloških programa utemeljenih na vrijednostima održive zajednice. Odgajatelj treba biti u trendu s ekološkim događajima i sam ekološki obučen, odnosno imati ekološke kompetencije, kako bi u svojem radu odgovorio na aktualne ekološke probleme i izazove.“ (Lipovac i sur.,2017: 139)

Kako bi se nastavio daljnji razvoj tog odgoja nužne su ekološke aktivnosti – konkretni sadržaj odgojno-obrazovnih nastojanja kojima se razvija ekološka svijest i ekološka osjetljivost kod djece i odraslih osoba. Bez pedagoških istraživanja i razrađenih sustava ekoloških aktivnosti svi oni koji odgajaju za okoliš nemaju nužnih ekološko-odgojnih smjernica. Radi prikladnog planiranja i provođenja odgojno-obrazovnog utjecaja u razvoju osjetljivosti djece za okoliš takva su istraživanja potrebna jer neosmišljenost i nepoznavanje tih aktivnosti dovodi do lutanja prilikom usmjeravanja djece i mladih u ekološko-odgojnom obrazovanju. Sustav ekoloških aktivnosti je u tijesnoj vezi sa oblicima prigodnih ekoloških ponašanja (npr. obilježavanje Dana planeta Zemlje), ali to može i zavarati jer je njihov odnos daleko složeniji. Stoga, nije dobro suditi o razvijenosti ekološke osjetljivosti djece na temelju povremenih ekoloških aktivnosti. (Uzelac i Starčević, 1999)

Ekološki odgoj u dječjem vrtiću

Samo u svakodnevnim, prirodnim, situacijama ekološki sadržaji će imati smisla za dijete i pomoći će mu da shvati značenja prirodnih promjena i procesa. Da bi predškolska ustanova mogla razvijati kompetencije za ostvarivanje promjena kod djece važno je poznavati i uvažavati određene metodičke puteve, koji će im pomoći pri uspješnom ostvarivanju

razvojnih ciljeva i zadataka u području spoznajnog razvitka i poznavanja sadržaja ekoloških pojmova. Dječji vrtić, kao odgojno-obrazovno-ekološko središte treba ispuniti zahtjeve kao što su:

- kreativna razrada pojedinih tema od strane odgojitelja,
- mogućnost organiziranja odgojno-obrazovnog procesa u prirodi,
- identificiranje problema u lokalnoj sredini, koji omogućuju djeci sudjelovanje u njihovom rješavanju,
- razvijanje sustavne sheme mišljenja, koja bi djeci omogućila traženje i uočavanje veze među pojedinim pojmovima,
- definiranje plana akcije i primjene okolišne politike, usmjerene na gospodarenje otpadom, brigu o okolišu, potporu zdravom životnom stilu, uštedu energije, suradnju s roditeljima i lokalnom zajednicom,
- iniciranje promjena na lokalnoj razini

Odgojitelj na neizravan način, metodički pravilnim smjerom treba poučavati djecu i pomoći im da steknu uvid u proces ekološkog odgoja.

Autori sa suvremenim pogledima na dječju psihologiju i predškolsku pedagogiju istakli su važnost uvažavanja životnog iskustva djece. To znači da odgojitelj treba upotrebljavati situacije i događaje iz svakodnevnog života koji su od značaja za ekološki odgoj, a povezani su s iskustvom djeteta.

Planiranje putem projekata je jedna od metodičkih preporuka u radu odgojitelja na razvoju dječje ekološke svijesti.

Dva su koraka u osmišljavanju ekološkog programa tj. kurikula jedne predškolske ustanove:

1. Definiranje ciljeva projekta
2. Osmišljavanje programa aktivnosti odgojitelja i djece

Suradnjom s roditeljima i lokalnom zajednicom, predškolska ustanova može napraviti mnogo u razvitku predškolske ustanove kao ekološke jedinice. (Lipovac i sur., 2017)

Razni su načini kojima možemo kroz projekte te suradnju s roditeljima i lokalnom zajednicom obogatiti rad na ekološkim aktivnostima u dječjem vrtiću, npr.: kao što vidimo na slici 1. – osnovati dječje eko skupine, recikliranje papira za izradu crteža, razvrstavanje otpada u određene spremnike, nakon svake užine ostatke hrane odnijeti u komposter, uzgajati biljke i

životinje u dvorištu vrtića, izraditi hotel za kukce, izraditi vrt te začinski vrt, organizirati eko kvizove, organizirati ekološke priredbe, izrađivati igračke od iskorištenih ambalaža, izraditi i čitati eko slikovnice...

Slika 1. Mali ekolozi – eko skupina DV „Radost“ Novska (Autor: Eleonora Ždralović)

„Odgajatelj u radu treba početi od temeljnog cilja ekološkog odgoja i obrazovanja, a to je, u krajnjem ishodu: razvoj ekološki pismenog pojedinca koji je spreman donositi ekološke odluke koje su podjednako primjerene kako kvaliteti života čovjeka tako i kvaliteti njegovog životnog okružja.“ (Lipovac i sur., 2017:147)

Eko škole

O programu Eko škola:

Međunarodne Ekoškole su program osmišljen za provedbu smjernica odgoja i obrazovanja za okoliš na razini čitavih odgojno-obrazovnih ustanova (osnovne i srednje škole, dječji vrtići i učenički domovi, škole za djecu s posebnim potrebama i fakulteti). Nacionalni koordinator Ekoškola u Republici Hrvatskoj je Udruga Lijepa Naša.

Međunarodni program Ekoškole je razvila Zaklada za odgoj i obrazovanje za okoliš (Foundation for Environmental Education – FEE) kao odgovor na UN konferenciju 1992. godine. Program se

službeno počeo provoditi od 1994. godine u Danskoj, Njemačkoj, Grčkoj i Velikoj Britaniji. Danas Ekoškole se provode u više od 59 država svijeta koje povezuju više od 46 000 škola.

Ekoškole su program i sustav nagrađivanja. Škole se nagrađuju Zelenom zastavom, koju možemo vidjeti na slici 2., sa znakom Ekoškole koja se može izvjesiti na zgradi škole ili izložiti u predvorju. Škole također dobivaju i povelju (certifikat) Zaklade za odgoj i obrazovanje za okoliš, pravo na logo (znak Ekoškole) koji će se nalaziti na dopisima, stječu mogućnost medijske promidžbe u Hrvatskoj i svijetu...

Slika 2. Zelena zastava, DV „Radost“ Novska (Preuzeto s www.novska.in)

Cilj programa: ugradnja odgoja i obrazovanja za okoliš u sve segmente odgojno-obrazovnog sustava i svakodnevni život učenika i djelatnika Ekoškole.

Zadaća: odgojiti mlade generacije osjetljivima na pitanja okoliša i osposobiti ih za donošenje odluka o razvitku društva u budućnosti.

Status Ekoškole: je sustav nagrađivanja na lokalnoj, državnoj i međunarodnoj razini što je osobitost ovog prepoznatljivog i kvalitetnog modela odgoja i obrazovanja. Škole koje ispune postavljene kriterije i koje brigu za okoliš promiču kao trajnu vrijednost i način življenja, dobivaju povelju o statusu Međunarodne Ekoškole i Zelenu zastavu sa znakom Ekoškole. Ovo prestižno međunarodno priznanje dodjeljuje se na dvije godine. Nakon toga slijedi obnova statusa. (<https://www.eko.lijepa-nasa.hr/eko-skole/sto-su-ekoskole>)

Ovakvim pristupom učenici shvaćaju važnost podizanja razine osviještenosti o zaštiti okoliša kod svakog pojedinca. Najviše pozornosti posvećeno je smanjivanju i zbrinjavanju otpada, uređivanju školskog okoliša te racionalnog korištenja energije i vode. Svi sudionici života u Eko-školi zajednički poduzimaju praktične korake kako bi smanjili zagađenje okoliša. Učenici Eko-škole prenose naučeno kako na svoje obitelji, tako i na širu zajednicu. (http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Medunarodne_eko-skole2010.doc)

Nakon prijave za sudjelovanje u programu za status Eko-škole, potrebno je izraditi i provesti program Eko-škole koji se sastoji od 7 faza:

1. Ekološki odbor
2. Ekološka revizija
3. Akcijski plan
4. Kodeks ponašanja
5. Kontrola i evaluacija
6. Informacija i komunikacija
7. Priznanje zelena zastava (Moreno-Fernandez, 2017)

Zatim slijedi prijava za status Eko-škole te obnavljanje statusa svake dvije godine.

Kada osnovna ili srednja škola, dječji vrtić, učenički dom, škola za djecu s posebnim potrebama ili fakultet stekne status Međunarodne Eko-škole, treba ga obnavljati svake dvije godine. Za sudjelovanje u programu Eko-škola plaća se godišnja članarina, a osim nje, da bi se produžilo članstvo potrebno je dokazati da je škola otišla „korak dalje“ u provedbi programa.

„Ovako proveden program donosi boljitak ne samo školi, nego i široj zajednici: povećanu ekološku svijest, poboljšan školski okoliš, uključenost u lokalnu zajednicu, uključivanje učenika u donošenje odluka, europeizaciju škole i dr.“ (http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Medunarodne_eko-skole2010.doc)

DJEČJE PREDSTAVE I PRIREDBE

Definiranje pojmova predstava i priredba

Jako je malo stručne literature u kojoj se spominju dječje priredbe. Uglavnom se susrećemo s radovima koji se bave dječjim dramskim izrazom, a ponajviše igrokazom.

Prema Hrvatskom jezičnom portalu priredba je „predstava kulturno-zabavnog karaktera [dobrotvorna priredba; sportska priredba; svečana priredba]“, a predstava je

„1.prikazivanje, izvedba scenskog djela [predstava Hamleta u selu Mrduša Donja] 2.pren. prizor iz svakodnevice (svađa, radost itd.) popraćen pretjeranostima u gestama i riječima [Ne pravi predstavu!], 3.predodžba[predstava o raj i paklu]“. (<http://hjp.znanje.hr/>)

Iz čega možemo zaključiti da, iako se riječi priredba i predstava često koriste kao sinonimi, one to nisu. Priredba (o kakvoj pišemo u ovom radu) je kulturno-umjetnički događaj sastavljen od različitih elemenata, dok je predstava scensko prikazivanje određenog djela u cijelosti ili kolažno.

Mješovite školske predstave - priredbe

U današnje vrijeme cjelovečernje dramske predstave zamijenile su predstave koje se sastoje od mnogo nepovezanih točaka različitog sadržaja i formi a nazivamo ih mješovitim predstavama ili priredbama.

Najčešće se izvode polugodišnje tj. u vrijeme božićnih blagdana, slika 3. nam prikazuje dječji igrokaz sjena s božićnom tematikom, i na kraju školske godine kao prezentacija rada, tijekom jednog polugodišta, u izvannastavnim aktivnostima. Njima se razbija monotonija školske svakodnevice, pa tako ostaju u trajnom sjećanju sudionicima. Predstave, uz pomoć odraslih, izvode djeca za drugu djecu, svoje roditelje i prijatelje. Školske su priredbe značajna pedagoška i umjetnička manifestacija. Sadrže veliko odgojno i estetsko značenje, bez obzira na sadržaj i oblik.

Slika 3. Igrokaz sjena Skupine „Štrumpfovi“, DV „Radost“ Novska (Autor: Željka Crnojević)

Školske predstave danas mogu biti raznolike: mješovite priredbe, svečane akademije, pjesnički recitali, glazbeni nastupi... No, najčešće se javljanju mješovita priredba i akademija.

U prošlosti su dominirali mali realistični igrokazi tzv. dramolete koje su početkom 20. st. zamijenili romantičarski ansambli sa sladunjavim predstavama koji su kroz svoje komade djetinjom dramatikom djeci svijet željeli prikazati nevinim. Danas je kazalište nadvladalo romantičarsku sladunjavost, a značajno mjesto su zauzeli ironija, humor i poezija.

Najčešći oblik koji se pojavljuje u našim osnovnim školama su mješovite školske predstave. U njihovoj je realizaciji najvažnija uloga voditelja koji se mora pridržavati osnovnih zakonitosti scenske umjetnosti kako bi predstava uspostavila komunikaciju između izvođača i publike. Vrlo je bitno voditi računa o tijeku događaja i pravilnoj izmjeni sadržaja kako bi se predstava s različitim sadržajima mogla zaokružiti u cjelinu. Uglavnom voditelji različitih sekcija glavnom voditelju predlože mnoštvo žanrovski različitih točaka koje bude jako teško povezati, pa voditelj suhoparno najavljuje izvođače, bez nekog reda. Svaki dio scenskog

nastupa je sam po sebi vrlo prihvatljiv, ali ponekad u kombinaciji s drugima daje estetski neprihvatljive rezultate. Nužna je suradnja dramske, glazbene, recitatorske i likovne sekcije kako bi se što bolje realizirao ovakav tip programa. A da bismo što bolje povezali sve sastavnice raznolikog programa u jednu cjelinu moramo pravilno izabrati sadržaje koje želimo prikazati. Da bi se izbjeglo traženje zajedničke niti vodilje koja treba nepovezane točke na silu povezati u jedinstveni izraz u odabiru sadržaja za budući cjelokupni program trebaju sudjelovati svi voditelji. Trebalo bi uključiti što više djece koji uvježbavaju različite sadržaje za program, ali oni ne moraju unaprijed znati cjelokupni izgled projekta kojeg će voditelj/redatelj spojiti neposredno prije nastupa.

Recitacije

Recitacije su postale nezamjenjiv sadržaj priredbe, stoga se u njima javljaju kao posebna točka veće programske cjeline, no, iako rijetko, recitacija može biti i nosilac cijelog programa. Recitiranje se smatra najjednostavnijim oblikom rada s djecom, zbog čega naše predstave obiluju recitacijama. Ponekad se program popunjava recitacijama koje treba brzo naučiti, što od recitatorske družine zahtjeva kampanjski rad. U mješovitim predstavama značajna je decentnost izvedbe, tematsko-stilsko jedinstvo recitacija i skladna kompozicija koja ne bi smjela narušiti raznolikost područja iz kojih je program narušen. Stoga, važno je odabrati pjesme koje se mogu izvoditi pred velikim auditorijem na otvorenom prostoru ili u neakustičnim dvoranama. Veći dio lirske poezije su monološka oslobađanja osobnih preokupacija, a takve intimnije emocije posebnu koncentraciju, kraću prostornu distancu, manji broj slušalaca i potpunu tišinu. Programi se najčešće izvode u hodniku škole koji nikako nije primjeren za takve prezentacije. Recitatori tekstove govore više ili manje uspješno, potrebna im je tišina da bi riječima doprijeli najprije do sebe, a potom i do publike, no to najčešće ne uspijevaju jer nisu interpretirani u adekvatnim prostorima. Stoga, bi recitiranje možda trebalo svesti na najmanju mjeru u mješovitim programima. (Vigato i Dundović, 2003.)

Dramski izraz

Vrlo važna komponenta u odgoju djeteta je dramski izraz. On upotpunjuje svaku dječju priredbu. Upotrebljavaju se različiti termini kada je riječ o dječjem dramskom izrazu: dječji igrokaz, razredna predstava, a ako se na sceni pojavljuju i lutke uz malene glumce onda je to lutkarska predstava. (Vigato i Dundović, 2003.)

Najzastupljeniji vid dramskog odgoja je igrokaz. (Nemeth-Jajić i Dvornik, 2008) Sadrži riječ igra u nazivu, pa osim na dječju, odnosi se i na kazališnu glumačku igru, što nam objašnjava zašto kazivanje igrom čini dječji igrokaz jednim od najprihvatljivijih umjetničkih izraza. (Diklić, Težak i Zlatar 1996 prema Verdonik i Štiglić 2015) Igrokazi se zasnivaju na djeci omiljenoj igri uloga (simboličkoj igri). (Nemeth-Jajić i Dvornik, 2008) „Igra se preobraća u realnost, a maska u stvarnost. Dijete je u igri (glumac u ulozi) pronašao sebe, pravu suštinu svoje naravi, koja se nikad ne bi ispoljila u životu koja im je nametala stvarnost.“ (Lotman, 1976 prema Vigato i Dundović, 2003:294) Kroz takve se spontano nastale dječje igre govor prirodno razvija. Kroz igrokaz, koji je umjetnički oblikovana dijaloška situacija, djeca prihvaćaju poziv na igru, što takvu vrstu književnosti čini zgodnom za poticanje govornog izražavanja i njihovih stvaralačkih mogućnosti. (Nemeth-Jajić i Dvornik, 2008)

Joža Skok u svom tekstu „Žanrovske odrednice dječjeg igrokaza“ dječji igrokaz definira kao treći književni žanr dječje književnosti, uz dječju prozu i poeziju. Te žanrovske odrednice dječjeg igrokaza su i danas u uporabi. (Skok, 1985 prema Verdonik i Štiglić, 2015)

Dječji igrokazi prema formalnom obilježju pripadaju kategoriji malih dramskih formi gdje dominiraju jednočinke, a radnja je uvjetovana prema mogućnostima percepcije djece gledatelja. (Verdonik i Štiglić, 2015) Pri izboru teksta za igrokaz, moramo paziti na to je li primjeren dječjoj dobi i dječjim afinitetima. „Dječja je pažnja je dosta kratka, pa je zbog toga trajanje dječjeg igrokaza svedeno na optimalno vrijeme od desetak minuta, što je jedan od razloga da dječji igrokaz ne može biti nositelj cijelog programa koji nazivamo školska predstava.“ (Vigato i Dundović; 2003:295)

Skok dječje igrokaze dijeli na: lutkarske igrokaze, igrokaz-bajku (scensku bajku), fantastični igrokaz, humoristični igrokaz i akcijski igrokaz kao temeljne dramsko-scenske oblike ovog žanra koji je zasnovan na optimističnoj i autentičnoj dječjoj viziji života. Uvjetovane karakteristikama suvremenih medija u kojima se pojavljuju, nove akustičke i vizualne mogućnosti igrokaza pokazuju nam dječja radijska i televizijska igra. U okvir dramskih dječjih vrsta Skok uključuje i scenarij dječjeg igranog filma te pored žanrovskih odrednica dječjeg igrokaza spominje i dječji mjuzikl, glazbene igre, operete, pa i dječje opere gdje dominira glazba kao izražajno sredstvo, a dramska poveznica je okvirna kompozicija radnje i priče. (Skok, 1985 prema Verdonik i Štiglić, 2015)

Najčešći likovi u dječjim igrokazima su dječaci i djevojčice, no ponekad to budu životinje ili predmeti koji poprime ljudske osobine što možemo vidjeti u slici 4. U lutkarskim igrokazima,

uz spomenute, najčešći likovi su nadnaravna stvorenja. U takvim tekstovima se ističu fantastična događanja i bajkovitost. U drugoj vrsti igrokaza prikazuju se dječja igra, snovi, dječje zgrade te sve ono što im je blisko i ostvareno na realističan način da bi djeca-glumci mogla savladati zahtjevne radnje bez poteškoća. Osobito zanimljivi su igrokazi koji zaplet donose na šaljiv način. Djeci su danas zanimljivi dječje operete ili dječji mjuzikli, koji sadrže različite oblike scenskog izraza, kao što su: gluma, ples, recitacija i ritmika. (Prpić, 1986 prema Verdonik i Štiglić, 2015)

Slika 4. Igrokaz „Djed i repa“, (autor: Eleonora Ždralović)

„Lutkarski igrokazi jesu igre sa scenskim lutkama u kojima se otkrivaju mogućnosti i granice stilizirane igre, a uz to se traži poseban lutkarski način u pokretu i govoru. Oni omogućuju sintezu različitih načina izražavanja.“ (Šimunov, 2008:85)

Lutka ima vrlo bitnu i raznovrsnu ulogu u životu djece. Ona utječe na psihofizičke osobine, koordinira pokrete, razvija i obogaćuje maštu, motivira timski rad, njeguje osjećaj odgovornosti, potiče pravilan govor. (Perić-Kraljik, 2010.) Lutka uvelike utječe na djetetov emocionalni, spoznajni i motorički razvoj te na razvoj socijalnih osobina tj. na razvoj pozitivnih crta ličnosti. (Šimunov, 2008)

Kada se voditelji i njihovi učenici žele izraziti u lutkarskom i dramskom izrazu najčešće odabiru „male forme“ što znači da koriste male lutke i da uključuju mali broj izvođača što je neprimjereno velikim prostorima jer tako riječi i lutke malih izvođača ne dopiru do publike.

Veličinu lutki treba prilagoditi veličini prostora u kojem se igrokaz izvodi. Također se često dogodi da je govor „malih glumaca“ nevjest i tih, pa teško dopiru do publike. (Vigato i Dundović, 2003)

Postoji nekolicina igrokaza s ekološkom tematikom kojima djeci na zanimljiv i blizak način možemo pomoći u spoznaji važnosti očuvanja prirode, ukazati im na problem zagađenja i probuditi im ekološku svijest te tako neposredno djelovati na njihovu obitelj, prijatelje i druge ljude koji ih okružuju. Jedan od njih ću kasnije opisati u ovom radu.

Glazbeni izraz

„Od kraja prošlog stoljeća znanstvenici se bave proučavanjem i dokazivanjem prednosti ranog glazbenog obrazovanja djece.“ (Popović, Popović i Bogut, 2017:676.) Glazbeno obrazovanje, čak i relativno kratko, dovodi do dubokih posljedica na funkcionalnu i anatomsku organizaciju mozga kod djece i odraslih, a čak i kod životinja. Također, glazbene aktivnosti povezuju kognitivne i motoričke funkcije mozga. Uz to, znanstvenici su dokazali i povezanost između ranog učenja glazbe i povećanja sposobnosti čitanja i pisanja. Djeca koja se bave glazbom imaju bolji izgovor pri govoru i čitanju jer bavljenje glazbom potiče razvoj sluha, što znači da se osim glazbenih razvijaju i fonološke sposobnosti. Glazba može pomoći pri obrazovanju disleksične djece. Slušanjem glazbe skladatelja bečke klasike dolazi do značajnog poboljšanja u rješavanju IQ testova. (Popović, Popović i Bogut, 2017)

Djeca se glazbeno mogu izraziti na različite načine. Osim najčešćeg pjevanja, tu su i sviranje, brojalice, igre s pjevanjem, ritmika i ples.

Pokret je jedan od prvih komunikacijskih veza sa svijetom. (Vigato i Dundović, 2003) Kada glazbenim igrama koje uključuju pucketanje prstima, pljeskanje, lupkanje po različitim dijelovima tijela i sl. dodamo tekst dobit ćemo izvanglazbenu dimenziju. (Popović, Popović i Bogut, 2017) Ples je prvotan među svim umjetnostima kojima se čovjek bavi, a primio ga je direktno iz prirode. Ritam učvršćuje osjećaj zajednice, stoga ima socijalnu vrijednost. (Vigato i Dundović, 2003) Brojalice učimo u ranoj dobi. Njima razvijamo, osim osjećaja za ritam, i glazbeno pamćenje te sposobnost točnog intoniranja. (Milinović, 2015 prema Popović, Popović i Bogut 2017) Kao što vidimo na slici 5. djeca spretno usvajaju plesne pokrete i rado ih izvode.

Slika 5. Plesna točka skupine „Štrumpfovi“ na temu Afrika (Autor: Željka Crnojević)

„U osnovnim školama ritmika i ples, kao samostalan program ili kao dio mješovite predstave izvode se od prigode do prigode, a sam rad s djecom nije kontinuiran. Takvi uradci se svode na oponašanje koreografa/učitelja, a djeci se ne daje mogućnost da se slobodno izraze.“ (Vigato i Dundović, 2003:295) Da bi se mogli što je bolje plesno izraziti koreograf/učitelj im pomaže u pronalaženju mogućnosti različitih plesnih pokreta. Koreografi moraju paziti na mogućnosti i sposobnosti skupine te stvarati s njima zajedno. (Ladika, 1980 prema Vigato i Dundović 2003). Plesni pokret može izražavati osjećanje, radnju i atmosferu. Ples mora biti efektan, no ne mora uvijek biti scenski i tehnički oblikovan, što možemo primjetiti na slici 6. „Inspiracija i poticaj za rad su improvizacije koje dolaze od djece, pa predstava znači zajednički rad svih sudionika, a plesni pokret neće biti izdvojen, nego će s ostalim elementima predstave činiti umjetničko jedinstvo i cjelinu.“ (Vigato i Dundović 2003:296)

Slika 6. Plesna točka izvedena pomoću neonske lampe u zamračenoj dvorani
(Autor: Željka Crnojević)

Zborno pjevanje je najčešći oblik glazbenog izraza na dječjim priredbama. Kod takve vrste nastupa nitko se ne izdvaja kao pojedinac, a sva djeca mogu biti uključena. A, kao što možemo vidjeti na slici 7., voditelji slože djecu u zboru po visini, kako bi svi mogli biti viđeni iz publike.

„U zboru treba težiti razvijanju glazbenih sposobnosti učenika te u konačnici razvijanju ljubavi prema zborskom pjevanju.“ (Šulentić Begić, 2010 prema Šulentić Begić i Vranješević, 2013:3)

„Na muzikalnost i na razvijenost pjevačke vještine utječu: nasljeđene dispozicije, okolina u kojoj dijete odrasta - obitelj i predškolske ustanove. Neka djeca iz glazbeno pasivnih obitelji ili zbog nekvalitetnih predškolskih glazbenih aktivnosti, imaju slabije razvijene glazbene sposobnosti.“ (Šulentić Begić 2010) Nemuzikalna djeca su jako rijetka i glazbeni sluh se može razviti. (Šulentić Begić i Vranješević, 2013)

Slika 7. Zajednička pjesma na kraju priredbe djece DV „Radost“ Novska (autor: Ž. Crnojević)

Tijekom predškolskog razdoblja i do 3. razreda osnovne škole grupno je vježbanje pjevanja uspješno, a nakon 3. razreda potreban je individualni rad. (Dobrota, 2002 prema Šulentić Begić i Vranješević, 2013), dok se autori Rutkowski i Snell Miller ne slažu s tom tvrdnjom. Oni smatraju da je u primarnom obrazovanju poduka efikasnija kada se odvija individualno ili u malim grupama. (Rutkowski i Snell Miller, 2003 prema Šulentić Begić i Vranješević, 2013)

Vrlo je važno odabrati prikladan repertoar jer djeca neće rado pjevati pjesme koje im se ne sviđaju, što ih može udaljiti od pjevanja. Djecu treba naučiti da im izraz lica tijekom pjevanja odražava karakter pjesme, a pošto su pjesme uglavnom vesele, licima i u očima trebali bi izraziti radost. (Šulentić Begić, 2010 prema Šulentić Begić i Vranješević, 2013)

Glazba je, također, jako dobar medij kojim možemo doprijeti do djece, ali i do publike. Uvježbavajući glazbena djela za dječje priredbe potičemo sve vrste inteligencije kod djece. Razvijamo im sluh za glazbu i ljubav prema glazbi.

„EKOLOŠKA PRIČA“

„Ekološka priča“ (Prilog 1.) je igrokaz Sanje Seferović-Bosak iz zbirke igrokaza Maštarije – Igrokazi za djecu od 3 – 13 godina. Namjenjen je za učenike od 1. do 5. razreda te stariju vrtićku grupu djece.

2017. godine radila sam kao asistent djetetu s posebnim potrebama u Dječjem vrtiću „Radost“ Novska, u starijoj mješovitoj skupini „Patkice“. Sam vrtić je te godine dobio status Eko-škole, što smo vidjeli na Slici 2., pa je skupina, kao i mnoge druge provodila različite ekološke aktivnosti i projekte. Odgojitelji su smatrali da bi bilo zgodno igrokaz „Ekološka priča“ uprizoriti i izvesti na završnoj priredbi na kraju pedagoške godine. Nakon dogovora krenuli su s realizacijom. Cilj je bio što više uključiti djecu, poslušati i njihove ideje, mišljenja i stavove te želje. Tematika je bila ekološka, pa su odgojitelji odlučili kostime izraditi od staroga kartona tj. reciklirali su. Beskorisni komadi kartona uz puno truda i dobre volje postali su limenke Coca-Cole, Fante, Spritea, oblaci, cigarete, tvornica, planeta Zemlja te plavi, žuti i sivi spremnik za otpatke. U pomoć pri izradi su priskočili i roditelji koji su na zajedničkoj radionici vrijedno obojali sve buduće kostime. Sve možemo vidjeti na slikama 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13. i 14.

Slika 8. Izrada kostima (Autor: Marijan Veble)

Slika 9. Izrada planete Zemlje pomoću lopte za pilates (Autor: Marijan Veble)

Slika 10. Radionica s roditeljima (autor: Marijan Veble)

Slika 11. Radionica s roditeljima (Autor: Marijan Veble)

Slika 12. Izrada kostima: limenka, Zemlja, spremnici (Autor: Marijan Veble)

Slika 13. Proces nastanka kostima limenke Coca-Cole (Autor: Marijan Veble)

Slika 14. Gotov kostim limenke Fante (Autor: Marijan Veble)

Originalni tekst nije sadržavao dovoljno likova da bi odgojitelji mogli uključiti svu djecu, pa su tekst doradili dodajući još nekoliko likova uz doradu teksta, što možemo vidjeti u Prilogu 2. Za izradu kostima i uvježbavanje igrokaza djeca i odgojitelji su uložili oko mjesec dana. Tekst su uvježbavali u sobi dnevnog boravka, a tjedan dana prije priredbe sa svojim odgojiteljima svaki dan su išli u kino dvoranu u kojoj se održavala priredba. Kako je izgledalo na generalnoj probi možemo vidjeti na slici 15.

Slika 15. Proba u kino dvorani (Autor: Željka Crnojević)

Zbog sve većeg zagađenja naše planete zagađivači (tvornica, cigarete, limenke) se nalaze u sudnici s oblacima, cvijećem, planetom Zemljom i spremnicima za otpatke. Sudac želi saslušati obje strane. Likovi raspravljaju i svatko daje svoje argumente. Drugi dio igrokaza je glazbeni, gdje likovi pred porotnicima (spremnicima za otpad) svjedoče pjevajući prigodan tekst uz matricu naših poznatih zabavnih pjesmi. Nakon što su se obje strane izjasnile sudac predloži da svi odluče po svojoj savjesti. Na scenu izlazi dječak koji zaključuje koliko je važno da čuvamo okoliš i da nam planet Zemlja ostane čista. Na kraju svi zajedno pjevaju

pjesmu „Ovo nam je škola“ na matricu Gibonnieve pjesme „Ovo mi je škola“ te za kraj otpjevaju i veselu pjesmu „Planeta Zemlja“, čiji tekst možemo vidjeti na slici 16., koju u originalu izvode: Đuro, Bajaga, Tifa, Žera, Loša, Tanja Ribić, Mario-Ario, Davor Gobac, Darko Ostojć Ogi, Dado Džihan, Zlaja Ivanišević i dr.

Slika 16. Tekst pjesme „Planeta Zemlja“
(Pribavljeno s: <https://www.youtube.com/watch?v=kOsf4t0BuIY>)

Svoj višetjedni rad i trud djeca i odgojitelji su prezentirali na završnoj priredbi, na kraju pedagoške godine, koju su organizirali zajedno sa odgojno-obrazovnim skupinama „Štrumpfovi“ koji su se predstavili sa igrokazom „Plesna haljina žutog maslačka“, recitacijom „Našim prvašićima“ i plesom „Samo tvoja ljubav Bože“ te „Pčelice“ koje su uprizorile igrokaze „Pčelica Maja“, „Kreda i ploča“ i lutkarski igrokaz „Čista Zemlja“. Skupina Patkice izvele su još i recitaciju „Planete“. Na kraju priredbe djeca iz sve tri skupine zajedno su otpjevala pjesmu Klinaca s Ribnjaka „Mi smo taj svijet“, a publika u prepunjoj dvorani ih je nakon svake točke zasluženo nagradila glasnim pljeskom.

Cijeli program, a posebno „Ekološka priča“, je ostavio veliki dojam, kako na mene tako i na sve gledatelje. Jako mi se svidio izbor igrokaza i način rada s djecom tijekom uvježbavanja. Smatram da je radionica na kojima su roditelji pomogli pri izradi kostima bila korisna kako bi se bolje međusobno upoznali i povezali, ali možda i promislili o zagađenju okoliša i važnosti

očuvanja prirode preko poruke koju su nam prenijeli oni za koje prirodu trebamo čuvati – djeca.

Kada bih ja radila ovaj igrokaz s djecom, promijenila bih jedino brzinu glazbe na koju su djeca pjevala jer sam primjetila da im je to stvaralo poteškoće pri uvježbavanju. No, pošto su imali dovoljno vremena i vrijedno su vježbali uspješno su to savladali.

S obzirom da postoji još nekolicina igrokaza sa ekološkom tematikom (na žalost, pretražujući literaturu nisam pronašla velik broj istih), rado ću ih jednoga dana obraditi i uprizoriti s djecom. Smatram da je odličan potez bio reciklirati stari karton za izradu kostima. Bilo bi dobro uz sve to odvesti djecu u obilazak tvornice, da se informiraju kako sprječavaju zagađenje okoliša, koriste li filtere, koliko je opasan dim koji proizvodi... Organizirala bih radionicu sadnje cvijeća s roditeljima i igrokaz bismo mogli izvesti u prirodi. Mnogo je varijacija kako možemo djecu navesti da razmišljaju ekološki, ali svakako prvo trebamo stvari uzeti u svoje ruke i pružiti im dobar primjer, a mašti je samo nebo granica...

ZAKLJUČAK

Zagađenje okoliša je postalo sve rasprostranije, a otpad koji nalazimo u prirodi postaje sve veća prijetnja ljudskom zdravlju. Na sreću, ljudi postaju svjesni činjenice i opasnosti nemara prema prirodi te poduzimaju razne mjere kako bi se zagađenje smanjilo. U pismenosti suvremenog svijeta uz informatičku, medijsku, tehničku i tehnologijsku ubrajamo i ekološku pismenost koja, kako navodi Bahor (2009), objedinjuje ekologiju i znanost s razvojem vrednovanja i vrijednosti prirode i uloge čovjeka u njoj.

Pravilan ekološki odgoj je važan od najranije dobi. Već u dječjim vrtićima možemo različitim aktivnostima na kreativan, zabavan i djeci blizak način poticati ekološku svijest. Trebamo im pružiti dobar primjer pozitivnog ekološkog ponašanja. Odgojitelji trebaju poučavati djecu iz prirodnih, svakodnevnih situacija. Trebaju što više vremena provoditi s djecom u prirodi, razgovarati s njima i ukazivati im na problem zagađenja.

Međunarodni program Eko-škole svojim djelovanjem uspješno ugrađuje odgoj i obrazovanje za okoliš u svakodnevni život učenika i djelatnika i u sve segmente odgojno-obrazovnog procesa. Osnovne i srednje škole, dječji vrtići, učenički domovi, škole za djecu s posebnim potrebama i fakulteti moraju ispuniti određene uvjete kako bi dobili status Eko-škole.

Uvježbavajući za priredbe djeca razvijaju maštu, obogaćuju riječnik, uče se pravilno izražavati, razvijaju koncentraciju i dugoročno pamćenje. Najčešći oblik dječje predstave je igrokaz. Uz igrokaze djeca na pozornici recitiraju, plešu, pjevaju..., a teme točaka uglavnom su raznolike te takve dječje predstave nazivamo dječje priredbama. Kod priprema dječjih priredbi važno je da odgojitelji uvažavaju dječje želje, potrebe i mogućnosti.

U radu smo mogli vidjeti prikaz cjelokupnog procesa uprizorenja igrokaza „Ekološka priča“, od uvježbavanja i priprema za nastup do izrade kostima. Igrokaz je osim glume sadržavao i glazbeni dio, isto kao i ostali igrokazi koje su djeca na toj priredbi izvodila, pa možemo reći da su to glazbeno-scenska djela. Kao što smo mogli primjetiti u primjeru, dječje priredbe i predstave su izvrstan medij za provođenje ekološkog odgoja jer uz dodavanje umjetnosti takve teme postaju bliže djeci. U Prilogu 3. i Prilogu 4. možemo vidjeti primjere dječjih završnih priredbi iz čega možemo zaključiti da su one raznolikog sadržaja i tematike, ali da bez obzira na to, na kraju jako dobro sve funkcionira i izgleda.

LITERATURA

Herceg, N. (2013). *Okoliš i održivi razvoj*. Zagreb: Synopsis

Jukić, R. (2011). *Ekološko pitanje kao odgojno-obrazovna potreba*. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*. Pribavljeno: 5.6.2018., sa <https://hrcak.srce.hr/75361>

Lipovac, V. i sur. (2017). *Didaktičko metodički pristup razvitku ekološke svijesti djece u pripremnom predškolskom kurikulumu*. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*. Pribavljeno 5.6.2018., sa https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=282779

Moreno-Fernández, O. (2017). *Zaštita okoliša i građanstvo u školama koje sudjeluju u programu Eko-škola: Predodžbe učenika osnovne škole o društvenim i ekološkim problemima*. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*. Pribavljeno 5.6.2018. sa <https://hrcak.srce.hr/185488>

Nemeth-Jajić, J. i Dvornik, D. (2008). *Igrokaz u razrednoj nastavi*. *Hrvatski časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskog jezika, književnosti, govornoga i pismenoga istraživanja te medijske kulture*. Pribavljeno: 11.6.2018. sa https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=64406

Perić Kraljik, M. (2010). *Kreativne lutkarske igre u nastavi*. Pribavljeno 22.6.2018. sa <http://dramskimetod.com/2010/04/kreativne-lutkarske-igre-u-nastavi>.

Popović, A., Popović, Ž. i Bogut, I. (2017). Glazbene aktivnosti u integriranoj i izvanučioničkoj nastavi prirodoslovlja. U F. Németh (ur.), *Zbornik radova naučnih konferencija Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku 2017* (673-682). Subotica, Srbija: Sveučilište u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici.

Seferović – Bosak, S. (2002). *Maštarije: Igrokazi za djecu od 3 do 13 godina*. Zagreb: Školska knjiga

Šimunov, M. (2008). *Lutkarski igrokazi nepresušani su izvor dječjeg stvaralaštva. Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*. Pribavljeno 22.6.2018. sa <https://hrcak.srce.hr/32753>

Šulentić Begić, Jasna; Vranješević, Darija (2013). *Dječji pjevački zbor mlađe školske dobi u osječkim osnovnim školama. Školski vjesnik / Časopis za pedagoška i školska pitanja (0037-654X) 62 (2013), 2-3; 355-373.*

Udovčić, B. (2009). *Čovjek i okoliš*. Zagreb: Kigen

Uzelac, V., Starčević, I. (1999). *Djeca i okoliš*. Rijeka: Adamić

Verdonik, M. i Štiglić, P. (2015). *Pojavnost igrokaza u zbornicima i antologijama dječje književnosti – prinos usustavljanju književne vrste. Časopis o književnosti za decu „Detinjstvo“*. Pribavljeno 11.6.2018. s http://www.komunikacija.org.rs/komunikacija/casopisi/Detinjstvo/XLI_1/index_html?stdlang=gbhttp://

Vigato, T. i Dundović, N. (2003). Mješovite dječje predstave. U R. Bacalja (ur.), *Djetinjstvo, razvoj i odgoj* (291-299). Zadar: Sveučilište u Zadru Stručni odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja.

Međunarodne Eko-škole, Agencija za odgoj i obrazovanje, Pribavljeno: 15.6.2018., s http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Medunarodne_eko-skole2010.doc

Eko škole - Što su Ekoškole?, Udruga Lijepa naša, pribavljeno 15.6.2018., s <https://www.eko.lijepa-nasa.hr/eko-skole/sto-su-ekoskole>

Hrvatski jezični portal, Pribavljeno: 23.6.2018., s <http://hjp.znanje.hr/>

Zelena zastava i status Međunarodne Eko škole dodijeljen Dječjem vrtiću „Radost“, Novska.IN – informativni portal grada Novske, Pribavljeno: 15.6.2018., s <http://www.novska.in/>

Planeta Zemlja: Pjesme i priče za djecu, YouTube, Pribavljeno: 24.6.2018., s <https://www.youtube.com/watch?v=kOsf4t0BuIY>

PRILOZI

Prilog 1.

Igrokaz „Ekološka priča“ iz Zbirke igrokaza Maštarije: Igrokazi za djecu od 3 do 13 godina, autorice Sanje Seferović – Bosak (2002.)

LICA: sudac, Zemlja, limenke, žuti, zeleni i plavi spremnik, 2 cigarete, tvornica, 2 cvijeta, dječak

Sudac: Draga djeco, dragi ljudi, eko priča neka sudi. Pravi sudac neka bude u sudnici ovoj za sve ljude. Pogledajte najprije Zemlju: okreće se, lijepa, divna, u bojama modrim i zelenim, al svakim danom manje lijepim.

Zemlja (*plačno*): Bože, ah, ah! Što me snađe!?! Sve to smeće, ambalaže!

Limenke: Što se buniš, plačljiva Zemljo?! Čemu suze liješ, a kad ožedniš i ti iz nas piješ?!

Zemlja (*uvredljivo*): Ah, ah, naravno da pijem, no sve se može lijepo srediti, u spremnike ubacit, u tvornici preraditi...

Limenke: Ha, ha,ha,ha! Da se Zemljica naša može opet nama sladi!

Žuti spremnik: Dosta vike, dosta šale, vi – limenke – glupe, male. Djeci primjer treba dati, u mene vas ubaciti. Neka ljudi dobro pamte sivu boju moje kante, gdje će sve Cole, Sprajtovi i Fante novi život imati, a Zemlja će nam opet u ljepoti uživati.

Prva cigareta: Ne budali, kanto stara, svijetu treba i ovisnika dima što u cigareti prijatelja ima.

Tvornica: Moj je dim ipak veći i jači, do neba i sunca on se diže, Zemljom caruje, (*prepotentno*) nečist vam zrak danomice daruje.

Prvi cvijet: Sramota! Grozota! Niskosti vaših nikada dosta! Mirise cvijeća uzdisati treba, jer od dimova tvornica i cigareta, od guma, limenki, papira i stakla samo velika opasnost vreba.

Tvornica (*podrugljivo*): Ha, ne želim slušati vaše bapske priče, mene se to uopće ne tiče.

Drugi cvijet: Zar ti nije žao prirodu ubiti, tvrdoglava glavo od betona?

Druga cigareta: Ali, cvijeće jadno, što praviš od muhe slona?

Limenke: Nikad se nećemo prestati čuditi, od propovjedi cvijeća možemo samo poludjeti!

Zeleni spremnik: Prestanite s prepirkom, pogledajte Zemlju, ona stvarno boluje, a svaka vaša nečista riječ još je više truže!

Zemlja (*kašljuca i bolno uzdiše*): Ah, ah, ah...

Plavi spremnik: Lijeka svakoj svađi ima, eko-sudnica sve svađalice prima. Krenimo tamo pravdu spoznati, sudac već čeka, sve ćemo doznati. Tko krivac je pravi, tko Zemlju onečišćuje, tko prijatelj je njezin i tko je poštuje.

(Počinje svađa)

Sudac: Tišinu u sudnici molim, jer vrijeme za svađu ovo nije. Tišinu u sudnici, molim, da vidim tko ovdije pravdu krije. Spremnici danas nek porotnici budu i neka se nitko ne nađe u čudu kad presudu donesu ovom časnom sudu.

Spremnici: Nek suđenje ovo počne!

Limenke (pjevaju na glazbu „ljubav za sve – Sandi“

Smeće za sve, smeće za sve,

Smeće je sve što ostaje.

Plastike, a i stakla nikada ne nestaje. 2X

I ruglo to Zemljice naše bit ćemo sada mi,

Jer iz nas, nek se zna, uvijek će se jest, pit'.

Cigarete pjevaju na glazbu „vlak“ – Nina i Emilija

Mi smo napast što truže zemlju ovu,

I teško ćete nas se riješiti.

A kad pluća vam u komi budu, 2X

Mi vas nećemo tad tješiti. O,o-ne,nee! O,o-jee!

Tvornica pjeva na glazbu „Frida“ Psihomodo pop

Nad nama su šikljali dimovi – onečišćivanje!

Zrak je sada nečist i crn. 2X

U nama su pucali filteri – onečišćivanje!

Al' ljudi nisu marili. – oo- nee!

Zemlja pjeva na glazbu „Ne zovite me“ Magazin

Ne gadite me, ne, ne, oo ne, ne gadite me,

Jer ja sam vam sve, baš sve, oo sve, jer ja sam vam sve.

Ne gadite mora, šume i moje cvijeće. 2X

Ljubavi im dajte vi, i izbacite sad smeće.

Smeće pjeva na glazbu „Žene“ – Buložeri

Smeće je smeće, smeće je bajno.

Smeće su teme, nema dileme. 2X

Smeće je inspiracija – naša generacija.

Zemlja, cvijeće i oblaci pjevaju na glazbu „Čuvajte nas, pazite nas“

Čuvajte nas, pazite nas, jer smeća svud je okolo.

Čistog zraka premalo je, a živjeti svi trebamo.

Zemlja naša boluje nam, od silnog dima guši se.

Djeco draga, pazite kamo sve to smeće bacate.

Tad je otpad svoj na svom...

Spremnici su raznih boja, ne budite lijeni vi.

Siva kanta stara već je, neće gutat smeće sve.

Plava papir prima sav, žuta plastikom se hrani.

Zelena je staklu dom, tad je otpad svoj na svom.

(Opet počinje svađa u sudnici)

Sudac: Evo, čusmo strane obje, pa odlučite po savjesti svojoj. Želite li svuda smeće – da vas savjest peče- ili...bistre vode, mirisne šume i čisti zrak – u čemu može uživati svak.

Dječak (*pojavljuje se na sceni*): Svaki otpadak svoje mjesto ima, to neka uvijek bude jasno svima. Dim tvoje cigarete nek' tuđe zdravlje ne omete. (*Gasi cigarete; one čučnu*) nek tvornice u dimnjake filtere ugrade i time manje dima rade. (*Tvornica čučne.*) Svako dijete pripaziti može da se razni papiri pametno odlože. Nek' limenke i staklo lopti zamjena ne budu, jer ta zabava je trenutačna, a može biti vrlo opasna i vrlo bolna. (*Limenke čučnu.*)

Sudac: Draga djeco, dragi ljudi, eko – priča je presudila i – vjerujem – sve vas razveselila, a nečemu i naučila.

Dječak: Poštujte Zemlju da nam lijepa bude, jer samo će tako usrećiti sve ljude.

SVI ustaju i pjevaju na glazbu „ Ovo mi je škola“ Gibonni

Ovo nam je škola. Naučili smo danas nešto mi.

I nema više bola zbog smeća što ga Zemlja podnosi.

I svaka ljubav nova što prirodi je dajete vi,

Činit' će je sretnom, sigurni smo mi.

Nek ovo bude škola...

(S obzirom na dječju dob, svaki voditelj može izabrati pjesmu po svojem izboru.)

Prilog 2.

Tekst igrokaza „Ekološka priča“ izmjenjen i prilagođen od strane odgojitelja za djecu iz odgojno-obrazovne skupine „Patkice“, DV „Radost“ Novska

EKOLOŠKA PRIČA

Lica; sudac, Zemlja, 3 limenke, žuti, zeleni i plavi spremnik, 2 cigarete, tvornica, 4 cvijeta, dječak, 2 oblaka

Sudac: Draga djeco, dragi ljudi, eko priča neka sudi. Pravi sudac neka bude u sudnici ovoj za sve ljude. Pogledajte najprije Zemlju: okreće se, lijepa, divna, u bojama modrim i zelenim, al svakim danom manje lijepim. Da bi zemlja bila čista moramo se potruditi i veliki imali. Treba saditi što više cvijeća i drveća, paziti kako i kuda bacati smeće i otpadke, čuvati od zagađenja potoke, rijeke i mora. Stoga poslušajmo priču:

Zemlja (plačno): Bože, ah, ah! Što me snađe!? Sve to smeće, ambalaže!

Limenka: Što se buniš, plačljiva Zemljo?! Čemu suze liješ, a kad ožedniš i ti iz nas piješ?!

Zemlja (uvredljivo): Ah, ah, naravno da pijem, no sve se može lijepo srediti, u spremnike ubacit, u tvornici preraditi...

Limenka: Svi iz mene vole piti jer ja sam legenda, legendarna Coca-cola, a onda me mogu baciti bilo kamo, a ne tražiti nekakvu sivu kantu. Mene ništa ne smeta ako završim pokraj kante.

Limenka: Ha, ha,ha,ha! Da se Zemljica naša može opet nama sladit!

Sivi spremnik: Dosta vike, dosta šale, vi – limenke – glupe, male. Djeci primjer treba dati, u mene vas ubaciti. Neka ljudi dobro pamte sivu boju moje kante, gdje će sve Cole, Sprajtovi i Fante novi život imati, a Zemlja će nam opet u ljepoti uživati.

Prva cigareta: Ne budali, kanto stara, svijetu treba i ovisnika dima što u cigareti prijatelja ima.

Tvornica: Moj je dim ipak veći i jači, do neba i sunca on se diže, Zemljom caruje, (prepotentno) nečist vam zrak danomice daruje.

Prvi cvijet: Sramota! Grozota! Niskosti vaših nikada dosta! Mirise cvijeća uzdisati treba, jer od dimova tvornica i cigareta, od guma, limenki, papira i stakla samo velika opasnost vreb.

Oblak: Sigurno nije dobar znak kad je oko nas tako zagušljiv zrak.

Drugi cvijet: Zar ti nije žao prirodu ubiti, tvrdoglava glavo od betona?

Drugi oblak: Vidim da šumske stazice nisu više čiste, a i lijepe rijeke sve su manje bistre.

Treći cvijet: Normalno, kad nas sve više gušiš, toliko je tvojih ispušnih plinova u plućima zemlje.

Druga cigareta: Ali, cvijeće jadno, što praviš od muhe slona?

Četvrti cvijet: Vi ste svi nametnici! Zar vam nije jasno da je sve manje ljudi koji vole smeće i zagađenje? Oni svi vole uživati u prirodi i našoj ljepoti.

Treća limenka: Nikad se nećemo prestati čuditi, od propovjedi cvijeća možemo samo poludjeti!

Zeleni spremnik: Prestanite s prepirkom, pogledajte Zemlju, ona stvarno boluje, a svaka vaša nečista riječ još je više truže!

Zemlja(kašljuca i bolno uzdiše): Khm,khm,khm...

Plavi spremnik: Lijeka svakoj svađi ima, eko-sudnica sve svađalice prima. Krenimo tamo pravdu spoznati, sudac već čeka, sve ćemo doznati. Tko krivac je pravi, tko Zemlju onečišćuje, tko prijatelj je njezin i tko je poštuje.

POČINJE SVADA

Sudac: Tišinu u sudnici molim, jer vrijeme za svađu ovo nije. Tišinu u sudnici, molim, da vidim tko ovdije pravdu krije. Spremnici danas nek porotnici budu i neka se nitko ne nađe u čudu kad presudu donesu ovom časnom sudu.

Spremnici: Nek suđenje ovo počne!

Limenke (pjevaju na glazbu „ljubav za sve – Sandi“

Smeće za sve, smeće za sve,

Smeće je sve što ostaje.

Plastike, a i stakla nikada ne nestaje. 2X

I ruglo to Zemljice naše bit ćemo sada mi,

Jer iz nas, nek se zna, uvijek će se jest, pit.

Cigarete pjevaju na glazbu „vlak“ – Nina i Emilija

Mi smo napast što truže zemlju ovu,

I teško ćete nas se riješiti.

A kad pluća vam u komi budu, 2X

Mi vas nećemo tad tješiti. O,o-ne,nee! O,o-jee!

Tvornica pjeva na glazbu „Frida“ Psihomodo pop

Nad nama su šikljali dimovi – onečišćivanje!

Zrak je sada nečist i crn. 2X

U nama su pucali filteri – onečišćivanje!

Al' ljudi nisu marili. – oo- nee!

Zemlja pjeva na glazbu „Ne zovite me“ Magazin

Ne gadite me, ne, ne, oo ne, ne gadite me,

Jer ja sam vam sve, baš sve, oo sve, jer ja sam vam sve.

Ne gadite mora, šume i moje cvijeće. 2X

Ljubavi im dajte vi, i izbacite sad smeće.

Smeće pjeva na rap glazbu

Smeće je smeće, smeće je bajno.

Smeće su teme, nema dileme.

2X

Smeće je inspiracija – naša generacija.

Zemlja, cvijeće i oblaci pjevaju na glazbu „Čuvajte nas, pazite nas“

Čuvajte nas, pazite nas, jer smeća svud je okolo.

Čistog zraka premalo je, a živjeti svi trebamo.

Zemlja naša boluje nam, od silnog dima guši se.

Djeco draga, pazite kamo sve to smeće bacate.

Tad je otpad svoj na svom...

Spremnici su raznih boja, ne budite lijeni vi.

Siva kanta stara već je, neće gutat smeće sve.

Plava papir prima sav, žuta plastikom se hrani.

Zelena je staklu dom, tad je otpad svoj na svom.

OPET POČINJE SVAĐA U SUDNICI

Sudac: Evo, čusmo strane obje, pa odlučite po savjesti svojoj. Želite li svuda smeće – da vas savjest peče- ili...bistre vode, mirisne šume i čisti zrak – u čemu može uživati svak.

Dječak (pojavljuje se na sceni): Svaki otpadak svoje mjesto ima, to neka uvijek bude jasno svima. Dim tvoje cigarete nek' tuđe zdravlje ne omete. (Gasi cigarete –one čučnu) nek tvornice u dimnjake filtere ugrade i time manje dima rade. (tvornica čučne) Svako dijete pripaziti može da se razni papiri pametno odlože. Nek' limenke i staklo lopti zamjena ne budu, jer ta zabava je trenutačna, a može biti vrlo opasna i vrlo bolna. (limenke čučnu)

Sudac: Dragi djeco, dragi ljudi, eko – priča je presudila i – vjerujem – sve vas razveselila, a nečemu i naučila.

Dječak: Poštujte Zemlju da nam lijepa bude, jer samo će tako usrećiti sve ljude.

Svi ustaju i pjevaju na glazbu „ Ovo mi je škola“ Gibonni

Ovo nam je škola. Naučili smo danas nešto mi.

I nema više bola zbog smeća što ga Zemlja podnosi.

I svaka ljubav nova što prirodi je dajete vi,

Činit' će je sretnom, sigurni smo mi.

Nek ovo bude škola.....

EKO PJESMA: „Planeta Zemlja“, izvođači: Đuro, Bajaga, Tifa, Žera, Loša, Tanja Ribić, Mario-Ario, Davor Gobac, Darko Ostojić Ogi, Dado Džihan, Zlaja Ivanišević i dr.

Prilog 3.

Program završne priredbe DV „Radost „, Novska 2018.

©creativityland.com

PROGRAM PRIREDBE:

1. SKUPINA "ZEČIĆI"

"DJEVOJČICE NA LIVADI" - Šetalo betalo

- Širi, širi

- Laste prolaze

- Ljuti baba Reza

2. SKUPINA "ŠTRUMPEOVI"

"PUTOVANJE KROZ AFRIKU" - igrokaz

3. SKUPINA "ZEČIĆI"

"CAR GOVEDAR" - dječja igra

4. SKUPINA "LOPTICE"

"RECIMO ZEMLJI DA JE VOLIMO" - eko igrokaz

"EKO OBITELJ" - dječja pjesma

5. SKUPINA "ZEČIĆI"

- S(A)KRIVACA

- MALI BRATEC IVO

- MI SMO DJECA VESELA

- PLAČKO, PLAČKO

6. SKUPINA "PATKICE"

"SKOLA" - dječji igrokaz

7. "PRIJATELJSTVO" - zajednička pjesma

Prilog 4.

Program završne priredbe DV „Radost“ Novska 2017.

DJECA I DJELATNICI DJEČJEG VRTIĆA „RADOST“ NOVSKA
PREDSTAVLJAJU VAM ZAVRŠNU PRIREDBU
VRTIĆNIH SKUPINA „ŠTRUMPFIVI“, „PATKICE“ I „PČELICE“
U GRADSKOM KINU U UTORAK 30. SVIBNJA 2017. GODINE
U 18 SATI
ZAHVALJUJEMO NA VAŠEM DOLASKU

PROGRAM:

- PLESNA HALJINA - ŠTRUMPFIVI	- EKO IGROKAZ - PATKICE
- ČISTA ZEMLJA - PČELICE	- RECITACIJE - PČELICE
- PLANETE - PATKICE	- SAMO TVOJA LJUBAV - ŠTRUMPFIVI
- PČELICA - PČELICE	- KREDA I PLOČA - PČELICE
- NASIM PRVAŠIĆIMA - ŠTRUMPFIVI	- MI SMO TAJ SVJET - ŠTRUMPFIVI, PATKICE I PČELICE

